

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

1 / februar 1995

ISSN 0903-6113

"GØR BOD"

1. Da Vor Herre og mester Jesus Kristus sagde: Gør bod o.s.v., tilkendegav han dermed sin vilje, at de troendes hele liv skal være en bod.

3. Han sigtede ... ikke alene til den indre bod, ja, den indre bod er ingen bod, med mindre den udadtil medfører forskellige former for kødets dødelse.

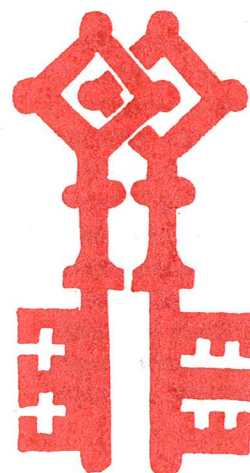
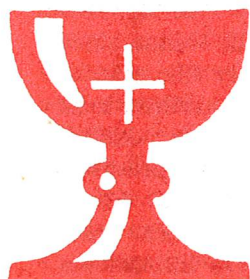
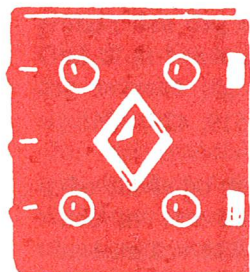
92. Bort! derfor med alle de profeter, som siger til Kristi folk: "Fred, fred!" - og der er ingen fred.

93. Vel! derimod alle de profeter, som siger til Kristi folk: "Kors, kors!" - og der er intet kors.

94. De kristne bør formanest til med iver at efterfølge deres hoved: Kristus ved straffidelser, dødelser og helvedpinsler

95. og således hellere sætte deres lid til at indgå i Himmeriges rige gennem mange trængsler end gennem den trygge bevidsthed om at eje fred.

Af Luthers 95 theser, som han offentliggjorde i 1517. Efter Niels Nøjgaards oversættelse i Luthers Skrifter i Udvalg, 2. udg., Århus 1980.

EN PRÆDIKEN

Holdt i Blåhøj Kirke den 24. oktober 1994 på

Den hellige Rafaels Dag.

Af pastor Frede Møller, Hinge.

Tekst: Tob.12,7-17. Johs. 5,1-4. Salmer: 3, 687v.5-6, 119/ 519, 429, 736.

For mange år siden besøgte jeg en præst, som lå og var alvorlig syg. Selvom det er 17 år siden, husker jeg det, som om det var i går. Han var meget svag og døde da også få dage efter. Men han fik sagt noget, som gjorde et dybt indtryk på mig, og som jeg kom til at tænke på i forbindelse med ærkeenglen Rafael, som vi fejrer her ved messen i dag. På et tidspunkt fik han mig til at se på de forskellige sygehjælpere og sygeplejersker, som vimsede rundt, og så sagde han: "Ved du, hvad de er? Det er Guds finger! Så snart jeg har brug for et eller andet, så er de her med det samme! Det er Guds finger!" Jeg var godt klar over, hvor han ville hen med det udtryk. Det er vor Herre Jesus, som i Luk. 11,20 bruger dette udtryk i en samtale med folkeskaren, som beskylder ham for at stå i ledtog med de onde åndes fyrste, Beelzebul. Det afviser Jesus og siger så: "Men hvis det er ved Guds finger, at jeg driver dæmonerne ud, så er Guds rige jo kommet til jer."

Guds finger - det er jo et udtryk, der må få os til at tænke tilbage til de første sider i vor Bibel. Her hører vi om Guds finger, der rører ved mørkets kaosmagter, så lyset

bliver en virkelighed, og så alt udfolder sig, som Gud selv vil det. Sådan blev det nu ikke ved med at være ret længe! Snart havde Djævelen lagt sin klamme hånd på hele Guds vidunderlige skaberværk, så mørket igen havde magten. Slangen havde fristet de to første mennesker til at gøre oprør mod Gud og gå deres egne veje. og det havde ført død og ødelæggelse med sig. Forfatteren Jørgen Falk Rønne skrev for mange år siden en lille novelle, som på en fin måde skildrer, hvad syndefaldet betyder. Først skildrer han den vestjyske præstegårdshave, som var en paradishave for børnene, som voksende op her. Indtil syndefaldet skete! Da lillesøsteren en dag kommer for at vise ham nogle nydelige små kopper, slår han til dem, så den ene underkop går i stykker. Han ser søsterens fortvivelse, han gemmer sig langt borte i en grusgrav, og da han omsider vover sig tilbage til haven, er alting forandret. Paradishaven var forsvundet! Flagstangen er skævt, flaglinen klapper uhyggeligt. Da han rækker hånden ud efter et stikkelsbær, dratter der en fed, ækel orm ned på hans hånd, så han bliver bange og skriger, og han ser, hvordan

ormene har gnavet i buskene, så der kun er afgnavede, tørre bladribber tilbage. "Den dag så jeg for første gang ned i "fortabelsens afgrund"; den dag blev jeg klog som Gud til at kende godt og ondt; den dag mistede jeg paradiset's have", siger han.

Jo, ved syndefaldet blev mørket igen dominerende! Derfor fortæller vor Herre Jesus også om Gud, der så at sige trækker i arbejdstøjet igen og begynder forfra! Han affinder sig ikke med tingenes tilstand. Nej, "min fader arbejder stadig, og jeg arbejder også", siger Jesus (Johs. 5,17). Han arbejder målbevidst på at nyskabe den tabte verden! Hans finger er hele tiden i færd med at røre ved det, som Djævelen har ødelagt, så alting igen kan blive, som det var på skabelsens morgen!

Derfor er det godt at fejre ærkeenglen Rafael, som vi gør det i dag. Jo, for traditionen fortæller, at Rafael er den lægende engel, som samtidig er de rejsendes beskytter. "Gud helbreder" - sådan betyder navnet Rafael, og baggrunden for disse tanker finder vi så i de apokryfiske bøger, hvor vi hører om Tobias'rejse. Tobias er søn af Tobit, som var en retfærdig mand, der levede på kong Salmanassars tid i Ninive. Han var en af dem, som var med i forbindelse med bortførelsen, men i modsætning til de fleste andre var han klar over, at det er vigtigt for et troende menneske at leve et liv, der ikke ligner flertallets! Han lægger vægt på at være

god mod andre. Er der én, der mangler brød eller tøj, så tager Tobit sig af ham, og er der én, der er blevet dræbt, så sørger Tobit for, at manden får en anstændig begravelse. Det kommer til at koste ham dyrt. Da kong Sankerib kommer på tronen, sladrer nineviterne til ham, og det medfører, at Tobit mister hele sin ejendom og må rejse væk. Senere får han dog lov til at vende tilbage, men på en mærkelig måde mister han så sit syn, da han igen giver sig til at begrave de døde. Han er fortvivlet og beder i sin nød til Gud. Han ved, at han er en synder, og at han bor i et folk, som har vendt sig mod Gud. Nu ønsker han bare at dø. Samme nat er der imidlertid også en anden, der beder. Det er Raguels datter Sara. Raguel er Tobits fætter, og Raguels datter har et stort problem, nemlig den onde ånd Asmodæus, som har taget livet af hele syv mænd, inden de nåede at være sammen med hende på bryllupsnatten! Nu tænker hun på at begå selvmord, men vælger i stedet at bede Gud om hjælp. Også hun vil hellere dø end at leve på denne måde! "Begges bøn bliver nu hørt af den Ophøjede i hans herlighed", fortælles det så, og nu hører vi så om ærkeenglen Rafael, som bliver udsendt for at være Tobis'rejseledsager, og for at sørge for, at den onde ånd bliver lagt i lænker, så Tobias kan få lov til at få Sara som hustru uden at dø af det. Det er på mange måder en lærerig historie! Martin Luther har som sagt udtrykt det sådan om de apokryfi-

ske bøger, at de "ikke kan regnes for ligestillede med den hellige skrifs kanoniske bøger, men dog er gode og nyttige at læse". Det gælder derfor også Tobits bog! Dels kan bogen hjælpe os til at se, hvor vigtigt det er at leve et helligt liv, sådan som Tobit gør det, og at formane sine børn til det samme. "Du ejer meget, hvis du frygter Gud og holder dig borte fra synd og gør, hvad der er ham velbehageligt", siger Tobit til sin søn, da han skal afsted for at hente nogle penge. Men bogen kan også hjælpe os til at få et glimt af den virkelighed, som er målet for Guds fingers arbejde! Målet er en verden, hvor det onde ikke mere har magten, men er lagt i lænker. Og indtil denne verden bryder frem, da drejer det sig om at leve, som Gud selv vil det. Leve med Guds engle som rejsesledsagere, så de kan fordrive det onde på vor vej! Lade Guds engle fordrive forbandelsen, også når det drejer sig om forholdet mellem mand og hustru, så det kan blive et ægteskab under Guds velsignelse.

Da Guds finger har rørt ved den onde Ånd, så den flygter over hals og hoved og lægges i lænker, er Tobias og Sara alene i brudekammeret. Nu hører vi så, hvordan de to bliver enige om at bede til Gud. De står op, og nu beder Tobias denne bøn til Gud: "Lovet være du, vore fædres Gud, og lovet være dit hellige og herlige navn i al evighed. Himmelen og alle dine skabninger

skal lovprise dig. Du skabte Adam og gav ham hans hustru Eva til hjælp og støtte, og fra dem nedstammer hele menneskeslægten. Du sagde: Det er ikke godt for mennesket at være ene; vi vil gøre ham en medhjælp, som passer til ham. Og nu, Herre, det er ikke at utugtigt begære, at jeg tager denne min søster til ægte, men det sker i al ærbarhed. Så giv da, at jeg må finde barmhjertighed og sammen med hende opnå en høj alder!" Og Sara svarer Amen til hans bøn, og dermed er deres ægteskab på en særlig måde under Guds velsignelse. Det er, som gamle Chr. Bartholdy siger det: "Hvis mange brudepar indledte deres samliv sådan, var der ikke så mange triste ægteskaber og skammelige skilsmisses."-

En Herrens engel steg ned i vandet og bragte det i oprør, hørte vi for lidt siden. Der er nok ingen tvivl om, at den engel, der her er tale om, er ærkeenglen Rafael. Når Guds finger arbejder, så er Rafael i færd med at uddrive onde ånder, helbrede de syge og velsigne ægteskaber. Overalt hvor læger, sygeplejersker og sygehjælpere er i gang med deres arbejde, er det i virkeligheden Rafael, som er på arbejde, og bagved - da ser vi Guds finger! Den finger, som vil, at det syge og onde, ja, alt det, som Djævelen har ødelagt, skal falde på plads igen, så Gud igen kan gå omkring i Paradisets have og konstatere, at alt er såre godt.

--- o ---

VIN I BIBELEN OG I KIRKEN

Bibeltime på Kirkelig Familielejr, 16. juli 1994.

Af pastor Peter Østerby-Jørgensen, Galtrup.

"Vin er gæret saft af friske druer", siger et almindeligt leksikon kort og ufølsomt. En mere klinisk forklaring er ikke kortere, men endnu mere ufølsom: "Vin er en vandig opløsning af ethanol med større eller mindre mængder sukkerstof, syrer, estere, acetater, laktater og andre sporstoffer, der findes i druesaft eller opstår deraf ved gæring". Efter sådan en definition kunne man have lyst til at løfte sit glas og bare jævnt og muntert sige "skål!".

Langt bredere og med et stænk af poesi skildrer den engelske historiefortæller Hugh Johnson i sin bog om "Vinens Historie" vinens virkninger, idet han tænker tilbage til dem, der først opdagede den ædle drik: "Det var ikke vinens subtile bouquet, eller den dvælende eftersmag af violer og hindbær, der først fangede vore forfædres opmærksomhed. Det var, er jeg bange for, vinens virkning. - I et liv, der var ubehageligt, brutalt og kort, må de, der først oplevede alkoholens virkning, have troet, at de fik et glimt af paradiset. Deres ængstelser forsvandt, deres frygt forlod dem, tankerne tumlede hurtigere, de elskende blev mere kærlige, når de drak af den magiske drik. For en stund følte de sig uovervindelige, følte sig måske endog som guder. Siden blev de syge, eller gik ud som lys, og vågnede op med en dun-

drende hovedpine. Men den første følelse, så længe den varede, var for god til at afstå fra endnu et forsøg - og tømmermændene var jo kun en midlertidig ubehagelighed. Når man drak langsommere, kunne man nyde fordelene uden at lide kvaler."

Dagens emne: Vin i Bibelen og i Kirken, stiller selvfølgelig Nadverens vin i centrum for vore iagttagelser, samtidig med, at det jo ikke kan være meningen, at der her skal fremlægges nadver-theologi eller holdes bibeltime om Nadveren. Emnet er vinen, den gærede saft af friske druer, men i sammenhæng med det bliver det uundgåeligt at berøre et par nærbeslægtede emner: vinstokken, som vindruen gror på, og vingården, som vinstokken gror i.

Nadverens vin er den, som vor Herre Jesus Kristus i den nat, da Han blev forrådt, tog i kalken. Og Han takkede og gav den til sin disciple; og de drak alle deraf -, fortæller evangelisten Markus og fortsætter: "Og Han sagde til dem: Dette er mit blod, pagtsblodet, som udgydes for mange. Sandelig siger jeg jer, at jeg skal ikke nogen sinde mere drikke af vintræets frugt før den dag, da jeg skal drikke den ny i Guds Rige." Det er denne kalk apostlen Paulus kalder "Velsignelsens kalk, som vi velsigner". Udtrykket "velsignelsens kalk" kan vel i

lige høj grad betyde "den kalk, som Gud lader os drikke af for at velsigne os, for at meddele os sin velsignelse" og betyde "den kalk, hvormed vi udtrykker vor velsignelse af Gud", et udtryk på linie med lovprisningerne: "Velsignet være Han, som kommer, i Herrens navn!". "Velsignelsens kalk" betyder da noget i retning af "taksigelsens, eller lovprisningens kalk". Som sådan er den omtalt allerede i Davids Ps.116: "Hvorledes skal jeg gengælde Herren alle Hans velgerninger mod mig? Jeg vil løfte frelsens bæger og påkalde Herrens navn." Og et par vers senere: "Jeg vil ofre dig lovprisningsoffer og påkalde Herrens navn."

Fra Nadverens vin i kalken går der linjer ud til al tale om vin og vindyrkning i hele Bibelen, ikke mindst under perspektivet "lovprisningsoffer, taksigelse": Menneskene bruger deres flid i vingården, plejer og passer vinstokkene, høster druerne, sørger for gæringsprocessen, får vinen spredt ud over hele verden sammen med evangeliet, for at der fra stedet, hvor solen står op, til stedet, hvor den går ned, kan bringes Hærskarers Herres navn røgføfer og rene offergaver -, som det hedder hos profeten Malakias. Rene offergaver, lovprisningsoffer og taksigelse.

Bibelen bringer en kort notits om vinavlens begyndelse, nemlig i historien om Noah, 1. Mos.9,20: "Noa var agerdyrker og den første, der plantede en vingård. Da han nu drak af vinen, blev han beruset -".

Og her bryder vi af, for det følgende handler mere om Noahs sønner end om Noah. Det er altid gådefuldt at tænke på, hvordan menneskene først er kommet på det ene og det andet, som vi nu anser for selvfølgeligt. Således er det også gådefuldt at tænke på, hvordan Noah har fundet ud af at plante en vingård og fremstille vin. Har Gud hvasket ham det i ørene? I forbindelse med syndflodsberetningen hører vi jo, at Gud taler direkte til Noah. Desto dybere bliver betydningen af ordene om Noah ved hans fødsel, 1.Mos.5,28f: "Da Lemek havde levet 182 år, avlede han en søn, som han gav navnet Noa, idet han sagde: Han skal skaffe os trøst i vort møjefulde arbejde med jorden, som Herren har forbandet." På hebræisk er der et ordspil mellem navnet Noah og ordet "trøst". Hvis vinen er trøsten, som Noah skal skaffe, er der hermed trukket en linie fra uddrivelsen af Edens Have efter syndefaldet frem til Nadverens vin. Et sted på denne linje står ordene i Ps.104 om Gud, som "frembringer brød af jorden og vin, der glæder menneskets hjerte".

I Det Gamle Testamente findes både et positivt og et negativt syn på vinen og dens virkninger. Det negative syn hænger overalt sammen med, at vinen spillede en stor rolle ved de hedenske gude-fester i Kana'ans Land; disse fester var frugtbarhedsritualer, og der har nok indgået en vis seksuel løssluppenhed i dem. Flere gange, både i Det Gamle og i Det Nye Testamente

advares der mod drukkenskab, selv om vinen i øvrigt omtales positivt. Alt dette vil jeg ikke gå nærmere ind på her; det må fastholdes, at det er Nadverens vin, der sætter vort perspektiv i dag.

Vi skal vende os til to kendte steder i Det Gamle Testamente hvor vin omtales, hhv. vingård og vinstok som billede på Israels folk. Først Esajas.5,1-7. (Læseren bedes finde og læse de anførte steder i en Bibel.)

Hærskarers Herres vingård er Israels hus, og Herren ventede god frugt: retfærd og lov, ret og retfærdighed, "et levende helligt, Gud velbehageligt offer" - som det hedder i Romerbrevet.

Fra denne lignelse hos profeten Esajas går linjen lige til Jesu lignelse i Matt.21 om de utro vingårdsmænd, den, hvori Han fælder dommen over Den Gamle Pagts ejendomsfolk i dets synd og afvisning af Ham - og især over ypperstepræsterne og folkets ældste: Matt. 21, 33-44.

Igen ser vi, at det drejer sig om frugten, Guds Riges frugter, som skal afleveres, når tid er, som Jesu modstandere selv siger. - Når vi nu har denne lignelse fremme, skal vi også mærke os to andre ting i den: For det første siger den jo, at Gud sendte sin Søn til verden, for at vi ved Ham skulle få lejlighed til at give Gud Guds-Rigets frugter, når tid er. Ved Jesus Kristus har vi lejlighed til at bringe Gud det offer, som Han ønsker af os: det levende, hellige, Gud velbehagelige offer,

lovprisningens og taksigelsens offer. For det andet lader Jesus de onde vinbønder udtale en profeti om Hans døds betydning, når de siger: "Det er arvingen; kom, lad os slå ham ihjel, så får vi hans arv!". Sådan ville det nok ikke gå i en sag mellem en vingårdsejer og hans forpagter; men sådan går det i Guds Rige!

Men der er så meget, hvor det ikke går i Guds Rige aldeles som i menneskers rige. Det vidner også en anden af Jesu vingårds-lignelser om: den om arbejderne i vingården i Matt.20,1-16. I denne lignelse får arbejderne ikke løn efter det, vi ville anse for rimelige principper; hele vægten ligger på, at alle kommer i arbejde, og at alle får i løn, "hvad ret er". (Her er et sted, hvor 1948-oversættelsen er ubetinget bedre end 1992 - og mere dækkende for den græske tekst. Arbejderne får ikke - som 1992 siger - "hvad I har ret til", men "hvad ret er, nemlig set med Guds øjne.) Det vigtige er, at vi i tillid til Guds omsorg vil arbejde i det, som Han betror os, for at vi kan bringe Ham det offer, som Han ønsker af os.

Det andet kendte sted i Det Gamle Testamente, hvor vin omtales, er Ps.80, hvor folket klager over at være givet i hedningernes vold, men véd, at dette skyldes Guds vrede, at det er Gud selv, der har nedbrudt det hegn, som skulle beskytte Hans folk: Ps.80,9-20.

Når ejendomsfolket i sin bøn ligner sig ved en vinstok, må det være udtryk for, at de godt har vidst, at

de var bestemte til at bære frugt for Herren. Derfor er det ikke kun et angreb på deres nationale selvstændighed, når alle vejfarende plukker af druerne på denne vinstok, det er et udtryk for, at Gud ikke får den ære, som tilkommer Ham.

Men også fra denne psalme går der en lige linje til et kendt sted i Det Nye Testamente. I psalmens v.18 hedder det: "Lad din hånd være over din højres mand (eller 1992: Hold din hånd over manden ved din højre hånd), det menneskebarn, du opfostred dig!" - De ord har vel i psalmens oprindelige sammenhæng været ment som en bøn for kongen; men alt, hvad der i Den Gamle Pagt siges om kongen og kongedømmet, det er jo skygger forud af Jesus Kristus og af det Guds konge-herre-dømme, som skulle komme med Ham. Dermed leder disse ord vore tanker hen til den billedtale, hvor Han siger om sig selv: "Jeg er det sande vintræ, og min Fader er vingårdsmanden." Den billedtale er jo heller ikke uden kendskab til Guds vrede, nemlig over de grene, som ikke bærer frugt. Således kan Ps. 80 bruges af den kristne menighed, som en klagepsalme, når Kirken er under Herrens tugt, en klagepsalme, som leder menigheden til at give Gud æren, så at ikke alle vejfarende, skovens vildsvin og dyrene på marken skal opæde det, som alene tilkommer Gud Herren.

Lad os nu også læse billedtalen om vintræet og grenene, Johs.15,

1-8.

Vingårdsmanden = Gud Fader, det sande vintræ = Jesus Kristus, grenene = de kristne, frugten = kærligheden, som det fremgår af de følgende vers 9-17.

Og med frugten skal Gud Fader få sin ære, v.8: "Derved er min Fader herliggjort, at I bærer megen frugt og bliver mine disciple." Med denne tekst er vi tæt på Nadverens vin. I følge den sammenhæng, som Johs. gengiver denne billedtale i, befinder vi os om aftenen Skærtorsdag: Jesus har lige indstiftet Nadveren og giver sine disciple sit legeme at spise som brød og sit blod at drikke som vin. Nu taler Han om "at blive i Ham", "at blive i Hans kærlighed". Det er ikke let at forstå disse ord uden at sætte dem i forbindelse med det sakramente, som Han netop har indstiftet. Grenene på vintræet skal altså få saft og kraft ved at drikke kalken med Det Sande Vintræets blod i vin og derved blive i stand til at bære frugt, en frugt, der lignes ved vindruer, vindruer, som har deres mål i at kunne ofres i velsignelsen kalk, taksigelsens og lovprisningens kalk - til Guds ære.

Jeg har tidligere nævnt fortsættelsen af Nadverens indstiftelsesord: "Sandelig siger jeg jer, at jeg skal ikke nogen sinde mere drikke af vintræets frugt før den dag, da jeg skal drikke den ny i Guds Rige." De ord bekræfter en linje, som kan anes gennem de fire evangelier: at vinen er det frembrydende Guds Riges tegn. Således sammenligner

Jesus også sig selv og sit komme med en ung vin, i Mark.2,22: "Ingen hælder ung vin på gamle lædersække; for så vil vinen sprænge sækkene, og både vinen og sækkene ødelægges; nej, hæld ung vin på nye lædersække." Det er i samme sammenhæng, Han sammenligner sit samliv med disciplene med et bryllup: Kan brudesvendene faste, mens brudgommen er hos dem? -

De ord giver stikord til den måske mest kendte af de beretninger i Det Nye Testamente som handler om vin: Brylluppet i Kana, Johs.2,1-11.

Vandet blev til vin på tredjedagen. Evangelisten Johannes har uden tvivl med fuldt overlæg fremhævet bemærkningen om, at dette skete på "tredjedagen derefter" for at lede tankerne til en anden "tredjedag": "på tredje dag opstanden fra de døde". På tredjedagen blev sorgens og tårenes vand forvandlet til den "vin, der glæder menneskets hjerte". Den gode vin var og er gemt, indtil Jesus Kristus åbenbarer sin herlighed på den dag, da Han skal drikke af vintræets frugt, ny i Guds Rige. Læg også mærke til Guds Moder, Jomfru Marias rolle i denne begivenhed: først hendes bekymrede opmærksomhed overfor, hvilken nød det unge brudepar var ved at komme i: at de var ved at mangle den trøst i den møjefulde hverdag, som Noah havde skaffet menneskene. Men bemærk også hendes ord til tjenerne: "Hvad som helst Han siger til jer, det skal I gøre." I lydhed mod Jesus Kristus ligger der en forjættelse gemt, en forjættelse

om at få lov til at se Hans herlighed, et glimt af Guds Rige.

I Hugh Johnsons bog "Vinens Historie" er gengivet et billede, måske en altertavle, et bayersk maleri fra omkring 1500. Det siges, at dette motiv var populært i de vindyrkende egne i Tyskland og hele Central-Europa gennem hele middelalderen. "Kristus i vinpressen" hedder billedet. Det hele er selvfølgelig meget stiliseret: Man ser en forholdsvis meget stor Kristus med mærker af nagler og lanse, men bærende korset. Han træder i en firkantet kasse, fuld af vindruer, og vin strømmer ud af aftapningshullet, hvor den opsamles af en flok medarbejdere, som hælder den på tønder. Der er også andre detaljer, som i sig selv er pudsige og talende; men lad dette være nok. Det billede spiller uden tvivl på en anvendelse af nogle ord i Esajas 63, ord, som står i en sammenhæng vedrørende Herrens hævn, en sammenhæng, som de sandsynligvis i århundredernes løb har været revet ud af: "Hvorfor er dit klædebon rødt, dine klæder som en persetræders? (Og svaret:) Jeg trådte vinpersen ene, af folkeslagene var ingen med mig -". På Joakim Skovgaards opstandelsesbillede i Viborg Domkirke er Kristi klæder netop røde, og det har givet Jørgen Glenthøj anledning til i sit lille hefte om sammenhængen mellem Skovgaards billeder og de bibelhistoriske sange at fremdrage nogle vers af Grundtvig, som belyser alt dette:

Hvi er dine klæder så røde!
det omkvæd fløj Herren imøde
fra alle de himmelske kor,
da vagten fra himmelborgs-tinden
ham skued med rose på kinden
opfare til Himmels fra jord!

Hvi er dine klæder så røde!
så englens råbte imøde
Guds Søn i hans menneske-dragt,
da han, efter endte storværker,
med legem og lidelses-mærker,
indgik til den himmelske pragt!

Disse vers, som bygger på et græsk
forlæg, knytter Glenthøj sammen
med et andet Himmelfarts-vers af
Grundtvig:

Vidunderlig glad og bedrøvet
vinpersen jeg trådte i støvet
og stod som en kæmpe i slag,
thi er mine kinder så røde,
som kinder på jord, når de gløde,
som helten på sejerens dag!

Endelig henviser Glenthøj til det
oprindelige sidste-vers af salmen:
Hvor er lammet, offerlammet -:
Hvilket menneske, kors-arret!
Frelseren, vor moders søn!
Han, som trådte persekarret
enemand for Gud i løn!
Derfor evig, som det lød,
er hans kåbe purpurrød,
er dog vore kapper side
af hans blod som lyset hvide!

Da Jesus Kristus ved korsdøden
trådte vinpersen ene mand, da frem-
kom den druesaft, der som vin
skænkes i Den Hellige Nadver.
Selvom hverken Bibel-tekst eller
Grundtvigs digte fremsætter netop
den tanke, så er den da i dag, hvor
vi har vinen som emne, snublende

nærliggende - og det er jo uden
tvivl den tanke, som ligger bag det
bayerske billed, som jeg nævnte.

Med omtalen af dette billede er
jeg gået over i at tale om "vin i
Kirken". Men alt det, der er sagt
om "vin i Bibelen", handler selvføl-
gelig også om "vin i Kirken". Der-
for skal der nu kun tilføjes nogle
citater fra kirkelige tekster til vide-
reførelse og uddybelse af det allere-
de sagte. Her vil jeg først citere
nogle linjer af kirkefaderen Irenæus
fra Lyon, som omkring år 200 taler
om Kristus, der *underviser sine
disciple i at ofre til Gud førstegrød-
en af hans egen skabning, ikke
fordi han har brug for det, men for
at disciplene selv ikke skal blive
hverken utaknemmelige eller u-
frugtbare. Derfor tog han det brød,
der kom fra skabningen, takkede og
sagde: Dette er mit legeme, og
ligeledes tog han kalken, som er
taget fra de skabte ting, ligesom vi
selv, og anerkendte den som sit
blod og lærte den nye frembærelse
i den nye pagt. Dette har Kirken
lært af traditionen fra apostlene, og
hele verden over ofrer den til Gud,
ja til ham, der skænker os vor egen
føde, førstegrøden af hans egne
gaver i den nye pagt.... Vi skal ofre
til Gud og behage Gud i alle ting
med en ret tro og en uforstilt tro,
et fast håb og en brændende kær-
lighed, ved at ofre førstegrødeofre
af de ting, som er hans skabning-
er.... Vi ofrer til ham, hvad der er
hans ejendom, og på ret måde be-
kender vi fællesskab og enhed mel-
lem kød og ånd. Thi brødet, som*

*kommer fra jorden, modtager på-
kaldelsen af Gud og er ikke mere
almindeligt brød, men eukaristi
sammensat af to ting, en jordisk og
en himmelsk; og vore legemer, der
således modtager eukaristien, er
ikke mere forgængelige, men har
håbet om den evige opstandelse...
Han ønsker, at vi ofrer vor gave på
alteret hyppigt og uden afbrydelse.
Derfor er der et alter i himlen, thi
didhen er vore bønner og gaver
rettet.* (Gengivet efter den rom.
kath. dr. theol. Bjørn Højbos bog:
Nadver og Messe, Købh. 1969).

Et citat fra Thomas af Aquinas:
"Nadverens sakramente kan kun
udføres med vin fremstillet på vin-
druer, for det er Jesu Kristi vilje,
der valgte vinen, da Han forordne-
de dette sakramente...og også fordi
vin fra vindruer på en måde er et
billede på sakramentets virkning.
Hermed mener jeg åndelig glæde,
for det er skrevet, at vin gør men-
neskets hjerte glad". (gengivet efter
nævnte bog om "Vinens Historie".)

Den vesterlandske kirkes liturgi er
jo blevet til i de lande, hvor man
dyrkede vin. Selve vinavlen har da
også sat sine spor i liturgien. Com-
munion-ersene, beregnede til at
synges under altergangen, på 11. og
12. søndag efter Trinitatis er nær-
mest små høstgudstjeneste-salmer.
På 11. søndag synges Ords. 3,9-10:
"Ær Herren af dit gods og af al din
avls førstegrøde; så skal dine lader
fyldes til overflod, og dine persekar
strømme over af vin." På 12. søndag
synges nogle linjer af Ps.104:"Jorden
mættes fra dine skyer, Herre, så du

frembringer brød af jorden og vind,
der glæder menneskets hjerte, og
lader ansigtet glinse af olie, og
brødet skal styrke menneskets hjer-
te." At en taksigelse udtales i for-
bindelse med altergangen - og ikke
kun i forbindelse med offergangen -
kendes også i de bønner, som den
vesterlandske liturgi anviser til
præstens brug i forbindelse med
communionen, idet han, inden han
drikker kalken, skal sige disse ord,
som i høj grad spiller på de tidlige-
re citerede ord fra Ps. 116: "Hvorle-
des skal jeg gengælde Herren alle
hans velgerninger mod mig? Jeg vil
løfte frelsens bæger og påkalde
Herrens navn. Med lovsang vil jeg
påkalde Herren, og jeg skal være
tryk for mine fjender." Når vi dri-
kker Nadverens vin, bringer vi Her-
ren lovprisning og taksigelse for
alle Hans velgerninger. Under dette
ligger der selvfølgelig en erkendel-
se af, at et syndigt menneske kun
kan bringe Gud en fyldestgørende
taksigelse ved at tage sin tilflugt til
Jesu Kristi fuldkomne offer, som
også er et fuldkomment tak-offer,
der giver Skaberen al den ære, som
tilkommer Ham.

I forbindelse med omtalen af det
første af de her nævnte communi-
ons-vers siger Pius Parsch i "Das
Jahr des Heils", at ved denne tid
(almindeligvis omkring begyndelsen
af august) "farves druerne gyldne på
den romerske campagnes smilende
høje." Denne modning i naturen
ligger nok også bag en skik, som i
følge samme forfatter, kendes i
mange egne i Syd-Tyskland og Øst-

rig, eller i hvert fald tidligere kendtes: at man på Kristi Forklarelses Dag, den 6. august, indviede de først-høstede af de nye druer. Ved beredelsen af brød og vin blev der bragt nogle friske druer til alteret, og deres saft blev presset ned i kalken (vel sammen med egentlig, altså gæret, vin), og senere blev nogle druer velsignet med følgende bøn: "Velsign, Herre, disse nye frugter af vinen, som du, Herre, har værdigedes at føre til modenhed ved Himlens dug og ved skyernes rigdom og ved tider med klart og stille vejr, og som du har givet til vore brug til at modtage med taksigelse i vor Herres Jesu Kristi navn."

Til sidst vil jeg gerne citere brudstykker af tre danske salmer, alle af pietistisk oprindelse, de første af H.A. Brorson. Salmebogen nr. 643, v.3: "Ja, jeg skuer/ dine druer, Paradis, din livets frugt; dine søde/ roser møde/ mig nu alt med deres lugt, giver tidens åndedrag/evighedsens luft og smag." Og nr. 644, lidt hennene i v.1: "-mod verdens aften/ bør bruden pyntes bedst, da vintræsaften/ skal skabe frydefest."

Og endelig, men ikke mindst, nr. 647, af den tyske præst Gustav Knak, overført til dansk af - som det er angivet i Salmebogens 2. udg. - Dybbøl-præsten Emil Clausen. I den hedder det i v.5 om det himmelske Jerusalem: "Der jeg skuer/ Paradisets modne druer, kryster dem i livets bæger, sjæl og legem vederkvæger/ i det nye Paradis." Disse salmevers spiller sikkert alle på en sammensmeltning af flere

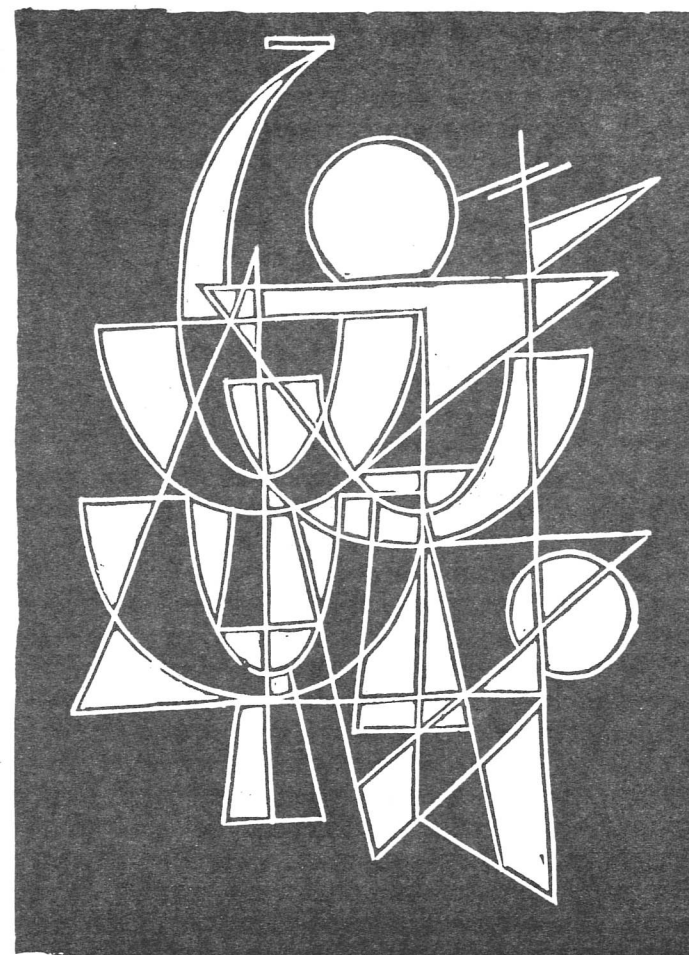
bibelske billeder, især billedet af Livets Træ, fra 1. Mosebog og fra Åbenbaringsbogen, og billedet af spejderne, som vender tilbage til folket i ørkenen efter, at de har besøgt det forjættede land. Om denne begivenhed hedder det i 4. Mos. 13: "Da de nåede Esjkoldalen, afskar de en ranke med en drueklase, som der måtte to mand til at bære på en bærestang, og plukkede nogle granatæbler og figener. Man kaldte dette sted Esjkoldalen med hentydning til den drueklase, israelitterne der skar af (idet Eskjol betyder drueklase)." Disse druer bliver således en slags pant på det forjættede land, ligesom de nævnte salmevers gør druerne til forjættelser om den evige salighed hos Gud.

Til allersidst skal nævnes et par linjer af højskoleforstander Jørgen Bukdahls sang (eller - han kaldte den vist selv - en salme): "Solen står stille i Gibeons dal." I den sang angiver de første to linjer af det sidste vers næsten et program for menneskelivet: "Drue jeg var, og perset jeg er, vin jeg vel bliver omsider." Som barn og ung er mennesket stærkt, fyldt af saft og kraft som den modne drue: "Drue jeg var." "Og perset jeg er." Som voksen og aldrende lærer mennesket, at - som det hedder i et af sangens vers: "Tiden den drejer sit tunge hjul, dagene svinde som skygger -" og atter i et andet vers: "Menneskeværk skal finde sin dom, bliver til sidst til ruiner; livet der gik og livet der kom, alt hvad der glæder og

piner, alt skal glemmes og smuldre hen -". "Perset jeg er". Men vin bliver der kun, når druen knuses, saften udvindes og gæres, og det er der netop stof til i menneske-druen, som det hedder i sangen: "Jærtegn på ånd skal blive igen" - "Vin jeg

vel bliver omsider." "Håbet skal fylde helt mit sind, nu skal jeg fange min sommer ind, lad tiderne skifte med tider." (Højskolesangbogen nr.148)

Drue jeg var, og perset jeg er, vin jeg vel bliver omsider.

EUCCHARISTISK MOTIV

Fællesskabet Kirkelig Fornyelses søsterbevægelse i Norge udgiver bladet "Lære og Liv".

Fra nr. 2 / 1994 bringer vi følgende artikel:

UD I VERDEN

Af biskop emeritus Bertil E. Gärtner, Göteborg.

Oversættelse ved Johs. Nielsen.

Ite missa est. Således sluttede man messen både i urkirken og i den ældre latinske messe i den katolske kirke. "Gå - dette er udsendelsen" kan man oversætte udtrykket. Det var almindeligt i antikken at man udtalte sådanne afskedsønsker, når man havde været samlede. Man lagde stor vægt på at give dem velklingende formuleringer. "Ite missa est" råbte diakonen, og menigheden svarede: "Deo gratias", "Lad os takke Gud". Dette afskedsønske var så karakteristisk, at hele gudstjenesten fik navn efter det - missa, messe (mission betyder udsendelse). Tanken, som lå bag, var, at de troende nu skulle fortsætte deres liv udenfor gudstjenestens ramme, udenfor kirkens mure som en fortsættelse af messen en livets, hverdagens gudstjeneste: Nu har I som menighed taget imod Herrens ord og sakramente. Nu vil Herren, at I skal bruge af den kraft, som I har fået, for at vise jer som kristne i jeres arbejde, i hverdagen, i familien, i kærligheden til medmennesker, i samfundet - verden.

Det er dette moment, som udtrykkes med ordene "Gå i fred og tjen Herren med glæde". Ite missa est betyder altså ikke "Nu går vi ud,

for nu er det slut". Tværtimod betyder ordene "Gå nu, for nu begynder det. Fortsæt gudstjenesten i jeres liv". Derfor er det vigtigt, at præsten lader gudstjenesten få sådan et indhold, at den sigter fremover, mod det, som følger efter messen. Mange præster har nok med den største alvor påpeget, at der altid er en risiko for at blive søndagskristen. Den risiko foreligger også i dag og ikke bare i 1800-tallet, da der var store skarer, som gik ind i kirken, fordi det næsten var en social forpligtelse.

Hvorfor har gudstjenesten ikke altid overføringsværdi for vort hverdagsliv?

Gudstjenesten, inclusive prædikenen, kan være så opfyldt af denne verdens tanker, at sjælen ikke får noget at leve af i den kommende arbejdsuge. Gudstjenesten er fyldt af alle disse samfundsproblemer, som vi lever i og stadig hører tale om, sådan at der ikke bliver noget tilbage af troens kraft og troens forbindelse med Kristus. Det, som skulle give kraft og inspiration gennem Herren Jesus, som er vort forbillede og livskraft, findes ikke. Man taler ind imellem om magre gudstjenester, hvor man ikke mod-

tager andet end de mønstre, som findes udenfor kirken. Mange journalister siger, at kirken i dag er uinteressant, eftersom den siger akkurat det samme som samfundet. De mærker ingen udfordring fra kirkens side. Men heldigvis er der gudstjenester i vor kirke, som er den kraftkilde, man trænger til for at fortsætte kristenlivet.

Når Paulus, kirkens største missionær og menighedsgrundlægger, taler om gudstjenesten i menigheden, bruger han begrebet "en ekklesia", "i ekklesiaen - kirken". Og når han taler om det, som gælder derhjemme, hjemmet var datidens store arbejdsplads, så skriver han "en oiko", "i hjemmet". Der var ingen modsætning mellem disse to. Det var tværtimod to sider af det samme trosliv. Ekklesiaen er mennesker, kaldt af Gud ud af den store menneskemasse til at tro på Kristus, til at udgøre en menighed, kirke. En ekklesia - det er når de troende er samlet til gudstjeneste. Men samme terminus sigter også på, at de troende udgør en menigheds-kirke i verden, mennesker som er ført sammen af dåben og troen. Det betyder, at hvad enten de kristne er med i gudstjenesten eller lever i deres hjem eller arbejder ude i "verden", er de ekklesiaen, er de Kristi Kirke. Som gudstjenestefejrende menighed eller som et kristen fællesskab i hverdagen eller som ensom på en arbejdsplads er man Kristi ekklesia. Man tilhører den og lever i den både i søndagens gudstjeneste og i hverdagslivets

mangfoldige omskiftelser. Det er let at sige, men at se på sig selv på den måde er ikke let. Vi kristne tilhører Kristi mystiske legeme. Det er Kristus nedsænket i verden. Det betyder, at den, som tilhører Kristus, altid er indenfor denne ramme og repræsenterer Kristi legeme, hvor han end befinder sig. Dette er en meget alvorlig tanke for hver eneste af os. Vi er aldrig private, koblet fri i verden fra vor Herre og Frelser. Egentlig skulle man sige, at det aldrig er spørgsmålet om "ud i verden" eftersom vi altid er i verden. Som skabte væsener tilhører vi verden. Dette er et problem, jo mere sekulariseret og gudstjenestebortvendt verden bliver. Når vi er i verden, er vi hele tiden under stærk indflydelse af alle de sekulariserede vurderinger, som rådet i samfundet.

Dette er et memento for os, eftersom vi lever i en generation, hvor der råder en etik-moral, som ikke er forankret i Guds åbenbaring, og hvor gudstroen, om den findes, mangler specifikationer. Vi må begynde med at tænke tilbage på den første kristne tid for rigtig at forstå vor egen kirkes plads i samtiden, at vi idag er en lille minoritet.

Fordi det er så vanskeligt at være kristen i verden, trænger vi stadig til at tage for os af det kraftfelt, som gudstjenesten udgør. Man orker det ikke, om man ikke deler Kristusnærværet i Ordet, bønner og nadveren. Sekulariseringens magter gør, at vi påvirkes i vore liv, og derfor trænger vi til at leve i Kristus, hvor forladelsen generøst

rækkes os.

Det hører til kirkebilledet i dag, at man skal være involveret i alle problemer i verden. Kommer der opråb fra biskopperne, så gælder det netop disse sager.

Man hører sjældent noget om den nødvendige forbindelse mellem gudstjenesten og alt dette ansvar. Man hører intet opråb om restaurering af det åndelige liv som en forudsætning for bedre at være kirke i verden. Det er let at komme ind i den sekulariserede verdens tænkemåde: Vi mennesker har vort ansvar, men Gud behøves ikke.

Det er godt, at Kirkens stiller op, men det går udmærket uden Gud. Og "Gud" siger så lidt i dag, at det kan bruges, uden at nogen reagerer på det. Det er jo blevet sådan i vort sekulariserede samfund, at der gøres meget godt i vore samfund, men Gud er unødvendig.

I sin bog om etik skriver Dietrich Bonhoeffer om den store skilsmisse mellem gudstroen og menneskene i Europa. Først fremtager Bonhoeffer Luthers lære om det åndelige og det verdslige regimente. Det hørte til middelalderens verdensbillede, at hele verden skulle betragtes i lyset af troen på Gud. Kirken og verden havde samme Herre, og kirken havde ingenting imod at blande sig i verdens affærer, når det gjaldt verdslig magt. Men det urolige 1500-tal i Europa med krig og kamp mellem to stærke magter - den katolske kirke og de protestantiske kirker - kom til at understrege vigtigheden af at dele verden op i

en åndelig og en verdslig del. Kirken styres udelukkende af Guds Ord, ikke af sværdet. Sværdet hørte til den verdslige magt. Det var to regimenter, som ikke kunne sammenblandes. Sværdet kunne ikke skabe enhed i kirken, hvilket historien virkelig viste, ikke mindst i 1600-tallet. Prækenen kan ikke styre nationerne. Ifølge Bonhoeffer ser mange sekulariseringens begyndelse her. Luther og de protestantiske teologer så det som selvfølgelig, at sværdets rige og magt stod i Guds tjeneste. Gudstroen og skriften lå som grundlag for styringen af verden. Det mærker man af nordisk historie i 16- og 1700-tallet. De, som styrede, mente at stå i Guds tjeneste. Naturvidenskabsmænd med Linné i spidsen stillede ikke Gud helt udenfor sine arbejder. Men Luthers to regimenter blev efterhånden fejltolkede derhen, at de frigjorde verden, naturen og videnskaben fra den Gud, som har skabt alt. Fornuft, økonomi og kultur fik efterhånden sin egen autonomi. Det varede et par århundrede, mener Bonhoeffer, inden det blev klart, men begyndelsen var gjort: "Reformatorenes bibelske tro på Gud havde radikalt taget Gud ud af verden". Det verdslige regimente frigøres gradvist fra Gud. Vor lovgivning er frigjort fra den Gud, som statskirken forkynder. Den katolske kirke mødte en anden side af sekulariseringen, nemlig en antiklerikal, antikristen indstilling hos mange intellektuelle. Kirkens krav om verdslig magt førte til tider til anti-

kirkelige reaktioner. Man kan se på den franske revolution som en fortsættelse af dette intellektuelle oprør mod kirken. Nu dyrkede man fornuften, naturen, troen på muligheder for menneskeligt fremskridt (new age), man understregede nationalisme og antikirkelighed. Her blotlagde man det emanciperede menneske, som havde sagt farvel til Gud til fordel for fornuften. Det skete med voldsom kraft, som kuld-kastede samfund og vurderinger. Intellektuel klarhed kunne troen på Gud ikke afstedkomme. I samfundet skulle fornuftens love råde, eftersom de falder sammen med naturens love. Gud behøvedes ikke. Man troede på teknologiens fremgang. Teknikken havde sin egen sjæl. Alt dette begyndte i den vestlige verdens samfund, de samfund som kristendommen havde skabt. Så ser vi i dag, at menneskerettigheder, menneskets frihed, lighed for loven, internationalt broderskab, alt, som skulle strømme ud fra kirken, af verden betragtes som skabt af mennesket selv. Det er her den sekulariserede verden har sine rødder, og i denne verden skal kirken og de kristne gå ud.

Kløften mellem kristne vurderinger og verdens bliver stadig større, jo mere kristen etik og kristne, bibelske vurderinger forkastes, eftersom de ikke passer i den frihedsånd, som overtager menneskene. En stor undersøgelse om moral og etik blandt anglikanere i England viste, at en stor majoritet blandt de såkaldt kristne ville overføre alt, som

havde med moral og etik at gøre, til den del af tilværelsen, hvor Gud ikke findes, den sekulariserede. Man mente, at moral og etik tilhører den personlige og private sektor af livet. Den del af tilværelsen, gudstroen gælder, kommer til at handle om generelle trostanker, som ikke berører den private, personlige måde at forme sit liv på. Det sekulariserede kristne menneske ser ikke moralen i relation til det Gud siger i skriften, men tænker praktisk, pragmatisk. Det kan gælde økonomi, sex, familie, ægteskab, arbejdsplads o.s.v. Nyttemoralen spørger i det nye livsvigtige områder, som hedder genteknik, værn af livet, abort o.s.v. Det sker, at kristne reducerer kærligheden til en flydende idé, som kan omformes alt eftersom situationen ændres. Der findes mange eksempler på kristne, som omvender sig til det dynamiske bibelsyn, som ikke har noget, der står evig fast. Man definerer ikke kærligheden. Den bliver det, som er bedst for den enkelte, og som ikke skader en anden. Men i praksis bliver det det, som er bedst for mig, som gælder. Men kristen tro har altid defineret kærligheden som det, som Jesus praktiserede og gav som livsregel. Uden denne tydningsramme bliver kærligheden noget tåget.

Som kristne i verden kan vi ikke unddrage os fra at tage del i verdens anliggender. Men også i politikken er en kristen Kristus, repræsenterer Kristus. Det er åbenbart, at dette skaber problemer i en

verden, som ikke har noget tilovers for den åbenbaring, Gud har givet os. Det er et stort ansvar at være kristen ude i verden, eftersom Kristus ikke har nogle andre end de kristne som sine redskaber. Det er dette, den augsburgske bekendelse sigter til i kap. 16, som handler om det borgerlige liv, det som har med samfundet at gøre. En vigtig sætning i kap. 16 er, "at man indenfor disse ordningers ramme skal øve kærlighed".

Regin Prenter skriver i sin kommentar til den augsburgske bekendelse om den lutherske kaldstanke. En kristen kan vie sig til politisk virksomhed med stor frimodighed - ikke for at skaffe sig retfærdighed, for i troen på Kristus er vi alle retfærdige. Næstekærligheden er derfor en frugt af troen og hører til troens frugter skabt af Helligånden.

Den lutherske kaldstanke begynder med helheden: Guds skaberværk, hvor vi alle er skabt til at tjene hverandre. Det betyder ikke, at alle skal gøre det samme i sin omsorg. Hver og en har sin plads i helheden. Man kan sige, at den sammenhæng den kristne står i, ifølge skabelsen er noget, som får sin specielle inspiration i troen på Kristus. Det er med ham, vi skal gå ud i verden, gøre vor indsats, hvor vi står. Som Prenter skriver: Kaldsgerningen - det er hvor syndige

mennesker lever under Guds forladelse og med forladelsens frimodighed har lov til at gå ud og tjene Gud og næsten i gerninger, som ikke er og aldrig bliver noget andet end synderens gerninger, men som alligevel kan udføres med frimodighed, og som gennem Guds nåde kan blive til gavn for andre. Men den kraft, som det er vanskeligst at modstå, når man skal udføre sit kald i verden, er egoismen. Det er den, som styrer det meste og skader vore medmennesker mest. Men det egoistiske menneske kan også få syndernes forladelse, og da bliver egoismen angrebet på sit ømmeste punkt. Evangeliet om Jesus Kristus kan forandre egoisten. Det ligger i evangeliet, at den retfærdighed, som vi ejer i troen på Kristus, er den retfærdighed, som er det kommande Gudsriges retfærdighed.

Det er vanskelig at bevare sin tro bygget på Guds Ords grund i en verden, hvor Gud er skubbet til side og i en kirke, hvor verdensånden er trængt ind, og Kristus og hans gerninger bliver uklare. For at få den hjælp, man trænger til som kristen, er det derfor hele tiden nødvendigt at hente åndelig kraft i gudstjenesten, i Ordet og sakramenterne og leve i det mysterium, som hedder den nærværende og levende Kristus.

TIL KRISTELIGT DAGBLAD

Af pastor Knud Christensen, Frederikssund.

Kære Chefredaktør.

Ved journalist Leif E. Kristensen har De den 14., 15. og 16. november 1994 bragt tre store artikler om den højkirkelige bevægelse i Danmark. For disse tre artikler vil jeg gerne have lov til at takke Dem på det hjerteligste. Det kan kun glæde mig, at man kan skrive så meget om så lidt, jeg mener: om en bevægelse eller et fællesskab, der med hensyn til størrelse og kvalitet vist nok mest udmærker sig ved sin lidenhed.

Deres artikel onsdag den 16. november med overskriften "Konvertering som højkirkelighedens konsekvens" anser jeg for mere at være en artikel om Ole Wierød end om den højkirkelige bevægelse som sådan, så til den vil jeg ikke knytte nogle bemærkninger ud over dette, at jeg kan følge Ole Wierøds tro og tanker og handlinger et meget langt stykke af vejen, og jeg synes, jeg kender ham udmærket.

Men til Deres to andre artikler "Højkirkeligheden i krise" (bragt mandag den 14. november) og "Fleire slags højkirkelighed" (bragt tirsdag den 15. november) vil jeg gerne knytte et par kommentarer.

I den første artikel skrives der noget om, at vi har sejret, og så henvises der til brug af messehageler ved gudstjenesterne og mulighederne for en rig liturgi i den nye

ritualbog af 1992. Jeg bryder mig ikke om udtrykket "de højkirkelige har sejret". Vi er her ikke for at sejre, for hvad i al verden skulle vi bruge en sejr til, men vi er her for at tjene Herren og Hans Kirke i vort land. Når der i en overskrift står: "Hjælp fra tidsånden", så håber jeg, at denne påstand er aldeles usand. Jeg tror ikke, at pionererne tilbage i 50'erne på det liturgiske område på nogen måde regnede med tidsånden, men med den Ånd, der gennem århundrederne i Kirken har peget på Jesus og hans offertjeneste for verdens frelses skyld. Så messehageler og rig liturgi er ikke målet, men udgangspunktet. Derfor er det ikke utænkeligt, at man kan fremme troen i menigheden og præsten blive inspireret til en sand, evangelisk prædiken, der hvor man genindsfører en rig liturgi og de rette messeklæder, sådan som Olav Fog udtaler det til Deres Avis. Ordets forkyndelse i gudstjenesten er slet ikke uafhængig af gudstjenestens liturgi!

Der står også i artiklen: "Har tidsånden været med de danske højkirkelige på det liturgiske område, må det modsatte siges at være tilfældet, når det gælder synet på embedet".

Hermed hentydes der til, at vi i den højkirkelige bevægelse har den tro om det kirkelige embede, som

I næste nummer af Re-formatio vi redaktøren forsøge at samle nogle kommentarer om bispevalget i Helsingør Stift.

man havde i Danmark indtil loven om kvinders adgang til præsteembedet blev vedtaget i Folketinget. Til dette udsagn vil jeg gerne sige to ting. 1) Mener artiklens forfatter, at når vi har kvindelige præster i Folkekirken, så skyldes det tidsånden? At der er sket noget i kirken hos os siden vi fik kvindelige præster, derom kan vist ingen være i tvivl, men "fornylelsen" har forhåbentlig sin rod i andet end tidsånden. 2) Men, hvis det nu er sandt, at det skyldes tidsånden, så kan jeg kun glæde mig over, at jeg ikke tjener den, og så vil jeg med den største frimodighed som mine venner tilbage i 50'erne tale om noget, jeg har mødt hos vor Herre og i Hans Kirke, og hvem ved: om 40 år vil "tidsånden" måske forstå, hvad jeg har talt om.

Det er der noget i artiklen, der tyder på, for rektor Mogens Lindhardt, Pastoralseminariet i København udtaler: "I den rationalistiske periode i 60'erne og 70'erne så man mere liturgien som en ydre form, der ikke var så vigtig. Nu har begreber som rum og krop en helt anden betydning. Der er i dag en langt større lyst til at lege med liturgien".

Hvis denne udtalelse siger noget sandfærdigt om vor måde at tænke på i 1995 om rum og krop og liturgi, så vil man også en dag få øje på kønnet og dets betydning, for man kan ikke beskæftige sig med krop og leg med liturgi, uden også at beskæftige sig med kønnet.

Biskop Henrik Christiansen er

også kommet til orde i artiklen. Han udtaler: "Jeg oplever det som en marginal gruppe, der har indkapslet sig selv. Men det er dygtige og engagerede folk med en god forståelse for det liturgiske, og hvis de kan afdæmpe et indtryk af selv-sikkerhed, tror jeg, de har en mission i fremtiden. De kan åbne andres øjne for en smuk og værdig gudstjeneste".

Hertil kan jeg kun sige, at når man er med i en lille bevægelse, kan man godt føle sig som et menneske i en marginal gruppe, også som en, der sammen med nogle få andre har indkapslet sig selv og dermed holder noget ude. Jeg kan også godt se, at vi kan give et indtryk af selv-sikkerhed. Men, er det ikke sådan i vore demokratiske dage, at alt skal drøftes og endevendes, og hvis man i al stilfærdighed siger, at der er ting, der står fast, så er man selv-sikker. Hvad nu, hvis vor "selv-sikkerhed" ikke er noget sådant, men vor tro og vor tillid til vor Herre, vil man så også udtale sig om os, som man gør?

I begge artikler er der nogle af Fællesskabet Kirkelig Fornyleses medlemmer, der får lov til at udtale sig. Der er også nogle, hvis navne blot bliver nævnt, bl.a. mit, dels fordi jeg er redaktør af Re-formatio, dels fordi jeg er præst i Frederikssund, og så er der i den forbindelse sagt noget om min embedsførelse.

I den anledning vil jeg gerne sige følgende:

Da den højkirkelige bevægelse

begyndte at arrangere kirkestævner rundt omkring i landet, var et fast punkt på dagsordenen altid: der er lejlighed til privat skriftemål! Vi har altid været os vor synd bevidst. Over min synd kan jeg ikke glæde mig, men jeg kan glæde mig over nåden i Kristus og velsignelsen i det private skriftemål. Hvor der er syndsbevidsthed, der er der også håb midt i krisen.

Det er ikke første gang Kristeligt Dagblad i lignende artikler har nævnt mit navn, men jeg er aldrig blevet spurgt om noget, og det peger for mig på et problem, Kristeligt Dagblad har, uden at det problem dog er så stort, at jeg fra min side vil gøre noget ud af det.

Men jeg synes, det fremgår af artiklerne, at vi i den højkirkelige bevægelse har et problem eller er i en krise, som Kristeligt Dagblad tilsyneladende ikke har fået øje på,

og det er den, at vi udtaler os om hinanden i fuld offentlighed. Oven i købet nedsættende. Det kan jeg ikke tolke på anden måde end den, at vi er hinandens dårlige kammerater. Hvis det er, hvad vi er i den højkirkelige bevægelse, så har vi ikke fortjent andet end problemer, og end ikke i Kirken kan vi være med til at bygge noget som helst op.

Men, kære chefredaktør! tak for Deres tre artikler om en liden bevægelse i den danske kristenhed. Jeg vil med glæde og frimodighed fortsætte med at arbejde i dén og i mit sogn for alt det, som vor Herre har givet os. Jeg tror bestemt, at verden omkring "en marginal gruppe, der har indkapslet sig selv" har brug for det.

De venligste Hilsner
Knud Christensen.

"CHRISTIAN BARTHOLDY. VIRKE OG TEOLOGI"

En bog af Krista Rosenlund Larsen.
Læst af Anne Jeppesen, Frederikssund.

Et første indtryk af bogen "Christian Bartholdy. Virke og teologi": Den ser ud til at være grundig og kompetent. Ifølge indholdsfortegnelsen er der efter Forord og Indledning tre kapitler: Chr. Bartholdys baggrund og udvikling indtil 1934, Chr. Bartholdys virke i Indre Mis-

sion fra 1934 til 1959 og Chr. Bartholdys teologi med særlig henblik på begreberne vækkelse, kirke og folk. De to sidste afsluttes hver af en sammenfatning og kapitlerne efterfølges af en konklusion. Til sidst kommer en omfattende litteraturliste med dels primærlitteratur af

Chr. Bartholdy, dels sekundærlitteratur om ham.

Men nu til sagen.

Man kan spørge: Hvorfor overhovedet skrive om Chr. Bartholdy? Kan han/en bog om ham give os noget i dag?

I forordet skriver forfatteren, at bogen er lavet ud fra en lille emnekreds i faget kirkehistorie ved hendes teologistudium på Århus Universitet. Hun koncentrerer sig om perioden 1930-1960 og gør opmærksom på, at alt dermed ikke er sagt om Chr. Bartholdy.

Interessen for Chr. Bartholdy er ifølge indledningen udsprunget af, at han i en senere tid er blevet brugt som garant for ofte modstridende meninger. Og Krista Rosenlund Larsen har i denne bog valgt at se mest på Chr. Bartholdys tanker om vækkelse, folk og kirke.

Undervejs i bogen blev jeg flere gange skuffet. Jeg ville godt have læst lidt mere om det ene eller andet, nu jeg var i gang. Et afsnit om Oxfordbevægelsen var spændende læsning, vel nok fordi den kunne minde om en nyere tids karismatisk bevægelse. Også et afsnit om besættelsestiden var spændende. Men først i tredje kapitel blev jeg fanget ind. Især to afsnit om hen-

holdsvis Chr. Bartholdys forståelse af "kirke" og hans vækkelsesforståelse var meget aktuel læsning. Og kan det passe, at jeg flere gange undervejs kom til at tænke på Poul Hoffmann?

Læs selv bogen. Den er på 104 sider og koster 98 kr. Til den pris kan man ikke forlange alt det, jeg forlanger, men er henvist til videre læsning andetsteds. Og det var vist også forfatterens hensigt.

En enkelt kommentar: Forkortelsen C. for Christian virker forkert. Jeg foretrækker Chr.

Endelig ville jeg godt have haft en kort præsentation af forfatteren. Ved henvendelse til Forlaget Kolon, der har samme telefon som Menighedsfakultetet, kom jeg til at tale med hende selv og har fået tilsendt de ønskede oplysninger.

Krista Rosenlund Larsen:
Født 12. november 1959. Student 1980. Cand. theol. jan. 1994 (Århus Universitet). Fra 1. januar 1995 kandidatstipendiat ved Menighedsfakultetet.

Yderligere gør hun opmærksom på, at der desværre er en fejl på bogens side 9. Chr. Bartholdy blev født 21. marts 1889 i Laurbjerg-Lerbjerg.

kommentere den, inden biskopperne i foråret skal tage stilling til den.

Den fælles udtalelse er udarbejdet

af repræsentanter for de anglikanske kirker i England, Wales, Skotland og Irland og repræsentanter for de lutherske kirker i Island, Danmark, Norge, Sverige, Finland, Estland, Letland og Litauen. Efter en række samtaler i årene 1989-92, der igen bygger på tidligere samtaler mellem anglikanere og lutheranere, kunne man så i den finske by Porvoo vedtage denne fælleserklæring d. 13. oktober 1992 med opfordring til kirkerne om at tilslutte sig den. Fra dansk side deltog biskop Henrik Christiansen og rektor Gerhard Pedersen. Selve erklæringen udgør det 5. og sidste kapitel i en rapport, der redegør for den teologiske og kirkelige baggrund for erklæringen og samtidig må opfattes som en kommentar og fortolkning af den.

Hensigten med erklæringen er ikke dannelse af nogen kirkeunion, men ud over den anerkendelse, som allerede foreligger, at skabe fuldt kirkeligt fællesskab mellem vore forskellige kirker, der hver især bevarer deres egen bekendelse og deres særlige egenart.

Den hidtidige anstødssten for et sådant fællesskab har været bispeembedet. Som bekendt bevarede den anglikanske kirke på reformationstiden den såkaldte "apostolske succession", idet de nye anglikanske biskopper blev ordinerede af de gamle katolske biskopper og således fortsatte i traditionen med håndspålæggelse af en biskop, der selv har modtaget en håndspålæggelse af en biskop o.s.v. i lige linie tilbage til

apostlene. I Sverige og Finland blev de nye lutherske biskopper også ordinerede af katolske biskopper, mens det i Danmark, Norge og Island var Luthers medarbejder, sognepræsten i Wittenberg, Johann Bugenhagen, der altså ikke selv stod i den "apostolske succession", a som ordinerede de nye lutherske biskopper, de såkaldte superintendenter. Som følge af den manglende apostolske succession i vore kirker har anglikanerne haft svært ved at anerkende vort bispeembede og dermed også vort præsteembede, idet præsterne ordineres af biskopper, som efter anglikanernes opfattelse altså ikke er biskopper.

Men med denne erklæring har anglikanerne erklæret sig villige til at anerkende vort bispeembede, idet de er gået med til, at den apostolske succession, altså forbindelsen bagud til apostlene, ikke kun er afhængig af en ydre mekanisk handling som håndspålæggelse (en såkaldt pipe-line succession), men langt snarere ligger i "kontinuitet af apostolsk liv, tjeneste og embede". Vore biskopper fortsætter jo i de gamle bispesæder med samme funktioner som de gamle biskopper, er indviede efter ritualer, der er i overensstemmelse med apostolsk tro og skik og er forpligtede på apostolsk tro og liv. Som det hedder i fælleserklæringen (art. 58 a.V): "Vi anerkender, at det personlige, kollegiale og fællesskabsbaserede tilsyn (episcopé) i forskellige former findes og udøves i alle vore kirker, i kontinuitet af apostolsk liv, tjene-

PORVOO-ERKLÆRINGEN

Af pastor Olav Fog, Blåhøj

De danske biskopper har til præster og menighedsråd udsendt et lille skrift "Fælles udtalelse fra Porvoo" med opfordring til at diskutere og

ste og embede. (VI) Vi anerkender, at bispeembedet værdsættes og opretholdes i alle vore kirker som et synligt tegn, det giver udtryk for og tjener kirkens enhed og kontinuitet i apostolsk liv, tjeneste og embede".

Hvad skal vi nu sige til alt dette?

Vi må tage denne erklæring som en gave fra himlen! Her har vi i årevis gået og kæmpet for at få et teologisk forsvarligt og ordentligt kirke- og embedssyn i vores kirke, men hele tiden bare stødt hovedet imod den magtsyge betongrundtviganisme med dens mafia, der har tromlet frem med sit ulutherske og poppede kirke- og embedssyn. Og så kommer her, hvor vi mindst ventede det, et gedigent stykke kirke- og embedsteologi i form af Porvoo-erklæringen os til hjælp.

I erklæringen fremhæves det, at kirken og dens embede er apostolsk: "Alle vore kirkers tro, guds-tjeneste og fromhedsliv er rodfæstet i den apostolske kirkes tradition. ... Alle forstår vi vor egen kirke som en del af Jesu Kristi ene, hellige og almindelige Kirke, der har del i Guds folks ene apostolske sendelse" (art.7). "Vi anser ordets og sakramenternes ordinere embede for at være en guddommelig indstiftet institution og som sådan en Guds gave til hele kirken" (art.32 j). Kirken "er en kirke, som betjenes af et ordineret apostolsk embede, der er sendt af Gud" (art.20).

Dette kan vel ikke betyde andet, end at vore kirker ønsker at tro, som apostlene troede, både når det

drejer sig om læren, om sakramenterne, om embedet, om menigheds-livet og om det kristne liv? I forvejen skulle vores folkekirke jo være forpligtet på det, men det er nu alligevel meget godt at få det skåret ud i pap. Så har vi yderligere noget at holde fast på.

Men her undrer det mig virkelig, hvordan disse kirker med en sådan bekendelse stadig kan have kvindelige præster. Man kan mene om kvindelige præster, hvad man vil, men apostolsk er en sådan ordning i hvert fald ikke. Det samme kan siges om vielse af fraskilte og om velsignelse af homofile. Men det apostolske er måske kun noget, man kan plukke af efter forgodtbefindende og lade resten ligge?

Gad vide, om den virkelige baggrund for den modstand mod Porvoo-erklæringen, som er kommet frem, ikke skulle være angst for at forpligte sig på det apostolske. Moderniteten og apostoliciteten er som ild og vand, og når man nu så gerne vil være med på moderniteten, må man se at vikle sig ud af apostoliciteten uden direkte at fornægte den - det er jo svært at komme uden om apostlene, når vi nu skal snakke kristendom. Måske det er derfor, så mange elsker at tale om Jesus i modsætning til apostlene - lykkeligt uvidende om, at Jesus kender vi kun fra apostelskrifterne og den apostolske tradition.

I hvert fald er der ikke meget kød på de argumenter, der føres frem, mod Porvoo-erklæringen. En af de

første kritikere var Præstehøjskolen rektor, Niels Thomsen, der i Præsteforeningens Blad (1994/37) har misforstået netop det, der var erklæringens hensigt, nemlig at fratage den apostolske succession den magiske forståelse af håndspålæggelsen (pipe-line forståelsen) og i stedet sætte den ind i en større og bredere sammenhæng. Niels Thomsen mener, at vi ved antagelsen af Porvoo antager en ny forståelse af bispeembedet og dermed også en anden kirkeforståelse: Vi får en bispekirke og en synlig kirke, der bliver en magtkirke.

Rektor for Pastoralseminariet, Gerhard Pedersen, der var en af de danske forhandlere i Porvoo, svarer klogt og godt i Præsteforeningens Blad 1994/42, at bispeembedet i den danske kirke ikke ændres ved antagelsen af Porvoo. Porvoo siger ikke, at bispeembedet er nødvendigt, men at tilsynsfunktionen er det. Denne nødvendige funktion kan varetages af sognepræster, kirkepræsidenter eller biskopper. Her i landet er det biskopper. Kirkeforståelsen ændres heller ikke. Her rammer Gerhard Pedersen også en pæl gennem en populær misforståelse af kirken som usynlig: "...for mig er kirken en del af evangeliet. Jeg er enig med Grundtvig i, at Guds Rige er usynligt. Men det er til stede og kommer til mig i synlige tegn i en synlig menighed og formidles af et synligt embede". Gut gebrüllt, Löwe!

Hermed rammes også Leif Grane, som i "Dansk Kirketidende" (23/94)

skriver: "...den kirke, som vi beken-der i Den apostolske Trosbekendelse, synes helt uden for synskredsen, idet Ny Testamentes tale om kirken tilsyneladende uden forbehold tilegnes den synlige kirke..." Jeg må gøre Leif Grane opmærksom på, at Ny Testamente aldeles ikke kender nogen usynlig kirke. Overalt, hvor der tales om kirken og menigheden, forudsættes den at være synlig. Det eneste usynlige ved kirken er dens grænser. Grænsen mellem hvem, der er indenfor, og hvem, der er udenfor, kan ikke drages af mennesker, da den er afhængig af troen, som er usynlig. Men overalt, hvor der er en synlig menighed, samlet om et hørligt ord og om synlige sakramenter, forvaltet at et synligt embede, dér er kirken, ikke bare folkekirken, men den hellige almindelige kirke. Altså, kirken er synlig. Det er faktisk et spørgsmål om at tage inkarnationen alvorlig. Men det ville jo være så skønt for folke-kirkens magthavere, om den egentlige kirke var usynlig, for så kan man med desto bedre samvittighed overtage al magt i den "uegentlige" kirke, folkekirken, og holde forstyrrende elementer ude fra al indflydelse.

Porvoo-erklæringen ændrer intet ved forståelsen af det danske bispe-embede, som det fremgår af bispevielsesritualet. I mit foredrag "Biskopper i Bibelen", trykt i "Biskopper i Bibelen og i dag", Re-formatio's Forlag 1992, har jeg karakteriseret det som "det ordets og sakramenternes embede, som Herren

selv har indstiftet. Som sådant er det et hyrdeembede, der udøver sine funktioner dels gennem A. de lokale præstelige funktioner: 1. prædiken, 2. sakramentsforvaltning, 3. katekese og 4. tugt (nøglemagt-en) og dels gennem B. de regionale biskoppelige funktioner: 1. visitation, 2. ordination, 3. læretugt (dømmende funktion) og 4. økumeni. Hvad der gør det danske bispeembede biskoppeligt er de regionale funktioner, hvorved det opretholder enheden dels mellem de lokale menigheder og dels gennem regionerne, stifterne, i vor kirkeprovin. Samtidig søger det i økumeniske samtaler at tilvejebringe enhed med andre kirkeprovinser. Således er bispeembedet enhedens eller økumenicitetens embede". Hvis Porvoo kan hjælpe danske biskopper til virkelig at blive det, de er, er der opnået meget.

Forståelsen af bispeembedet influerer naturligvis også på forståelsen af præsteembedet. Modstanderne af Porvoo er stort set ganske uvidende om kirkens embede, og det vil de gerne fortsætte med at være. Derfor modstanden, for med Porvoo bliver de nødt til at tage embedet i vores kirke alvorligt. De tror formentlig, at i den hellige almindelige kirke, som de i deres spiritualisme tror er usynlig, er der ikke noget embede, eller rettere, at alle er præster i det almindelige præstedømme, mens der i den ydre kirkeinstitution altså er nogle tjenestemænd/kvinder til at tage sig af de funktioner, som alle egentlig

kunne gøre: prædike og forvalte sakramenterne, hvorfor disse tjenestemænd/kvinder i grunden ikke er helt så nødvendige. Dette er ikke evangelisk-luthersk kristendom - det er slet ikke kristendom. Den hellige almindelige kirke er ikke usynlig. Det almindelige præstedømme er de troendes almindelige præstedømme, d.v.s. præstedømmet er afhængig af troen. Da troen er usynlig, ved vi ikke, hvem der er i det, hvorfor vi heller ikke kan bygge noget synligt på det. Som delagtighed i Jesu Kristi præstedømme er præstedømmets funktion offer og forbøn, idet tjenesten som hyrde og lærer principielt ikke kan udøves af nogen uden ved speciel overdragelse af fuldmagt. Denne tjeneste er indstiftet af Jesus Kristus, da han udsendte sine apostle med fuldmagt til at udøve disse bestemte funktioner på hans vegne. Kirkens embede overdrages til egnede mænd ved ordination med bøn og håndspålæggelse. At være ret kaldet (Augsburgske Bekendelse, art. 14) er ikke kun at være ret valgt og udnævnt, sådan som P.G. Lindhardt og Co. fejlagtig mener, men også at være ret ordineret (læs her R. Prenter: Kaldet af Gud eller mennesker? 1980).

Porvoo-erklæringen er i sin forståelse af kirke og embede helt i overensstemmelse med vor egen kirkes forståelse af samme. Det er den, betongrundtvigianismen gerne vil have ændret. Til dette brug kører de frem med påstande om, at erklæringen ikke er i overensstem-

melse med dansk tradition, dansk kristendom, dansk skik og brug, eller hvad man nu kan finde på af demagogiske udsagn. Det specielt danske, der skulle være så vidunderligt, er jo en speciel opfindelse af den grundvigianske mafia! Men den køber vi ikke!

Til slut: Hvis den danske kirke tiltræder Porvoo-erklæringen, vil vi have en platform for samarbejde med vore trosfæller i de anglikanske og skandinaviske kirker. Forestil jer hvilke muligheder, der kan ligge heri!

Kirkelig Familielej 1995

afholdes på Sundeved-Centret ved Sønderborg fra mandag den 10. juli til mandag den 17. juli.

Vi mødes i løbet af eftermiddagen den 10. juli, og programmet begynder med højmesse kl. 17.

Tirsdag, onsdag, fredag og lørdag formiddag er der bibeltime eller foredrag; torsdag begynder vi dagen med højmesse og tager derefter på fælles udflugt. Søndag er der naturligvis højmesse og et festligt søndagsprogram.

Hver dag er der morgensang/laudes kl. 8,30, procession og aftensang/vesper kl. 17,30 og aftenbøn/completorium kl. 21,30.

Vi skilles mandag formiddag efter morgensang/laudes.

Lejren tilrettelægges og ledes af familierne Tinglund, Farsø, Mortensen, Ø.Assels og Østerby-Jørgensen, Galtrup. Køkkenet ledes af Knud Christensen. Pris for deltagelse og mad afhænger af, hvor mange der tilmelder sig; sidste år betalte hver voksen i alt ca. 700 kr., børn betaler kun for mad, d.v.s. ca. 100 kr.

Hvis man regner med at deltage, må man gerne meget snart fortælle det til undertegnede, tlf. 97 74 10 76.

Det endelige program og besked om endelig tilmelding fremkommer i næste nr. af Re-formatio.

Med venlig hilsen
Peter Østerby-Jørgensen.

Landskonvent 1995

Frederikssund kirke og præstegård. 25. - 27. maj

Tema: Et helligt liv

I næste nummer af Re-formatio kommer det endelige program, men det kan allerede nu bekendtgøres, at der bliver foredrag Kristi Himmelfartsdag af pastor Hans Olav Okkels: Det hellige i Det gamle og Det nye Testamente. Fredag den 26. bliver der foredrag om "Hellige vidner i historien" og lørdag den 27. maj foredrag af Frede Møller om "Kaldet til at være hellige".

RESERVERET POSTVÆSENET

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst Knud Christensen,

Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.

Telefon 42 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Pastor Poul Ulsdal,

Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.

Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen,

Galtrup, 7950 Erslev Mors.

Stud.teol. Jais H. Tinglund,

Nørregade 54 B, 9640 Farsø.

Ekspedition:

Bladet koster 80 kr. årligt i abonnement, for studerende 50 kr. årligt. Beløbet indbetales til FKF's kasserer, bogholder Jørgen Poulsen, Christianshavns Voldgade 43, 3th. 1424 København K. Tlf. 31 57 53 16.

Postgiro 2 08 81 42.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's

Forlag, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330

Brande. Telefon 75 34 50 61.

Ekspedition og daglig ledelse:

Poul Ulsdal, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.

Telefon 75 13 81 05. Postgiro 5 61 60 50.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst Olav Fog, Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande. Tlf. 75 34 50 61

Bestyrelsen i øvrigt:

Kirketjener Kate Pedersen,

Storkens Kvarter 5B, 2620 Albertslund.

Sognepræst Bjørn Hansen, Vardegade 14, 2100 København Ø.

Bogholder Jørgen Poulsen, Christianshavns Voldgade 43, 3th., 1424 København K.

Sognepræst Frede Møller, Hinge Præstegård, 8620 Kjellerup.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fællesskabet. Dette beløb omfatter også abonnement på Re-formatio. Ægtepar 200 kr. Studerende og pensionister betaler 100 kr. for enkeltmedlemskab. Pensionistægtepar 120 kr.

INDHOLD - NR. 1 - FEBRUAR 1995 38. ÅRGANG

Møller, Frede: En prædiken	2
Østerby-Jørgensen, Peter: Vin i Bibelen og i Kirken	5
Gärtner, Bertil E.: Ud i verden	14
Christensen, Knud: Til Kristeligt Dagblad	19
Jeppesen, Arne: En boganmeldelse	21
Fog, Olav: Porvoo-Erklæringen	22